

Kunstmest vervangen lucratief, maar weet wat je

Melkveehouders die kunstmest willen kopen, moeten diep in de buidel tasten. De prijzen voor kunstmest gaan door het dak. Is het verstandig om uit te wijken naar kunstmestvervangers? En welke alternatieven om de voorjaarsbemesting in te vullen zijn er nog meer?

TEKST TIJMEN VAN ZESSEN

Kunstmest sparen in de voorteelt van mais

Luc en Jeroen Dejonckheere anticiperen op de hoge kunstmestprijzen door een deel van de kunstmestgift te schrappen. In het Vlaamse Elverdinge houden de melkveehouders 130 melk- en kalfkoeien. De voorteelt van het gras op hun maispercelen krijgt dit voorjaar geen kunstmest, maar drijfmest met de sleepslang. 'Normaal geven we de drijfmest pas in april, nadat het gras eraf is. Maar de percelen die rond de stal liggen, willen we als het zon-

Jeroen Dejonckheere schuift met drijfmest

der structuurschade kan, half februari met de sleepslang bemesten. Kunstmest kan dan achterwege blijven', legt Jeroen uit. De percelen op afstand krijgen nog wel kunstmest. Naast deze maatregel kiest Dejonckheere dit jaar ook voor het vervangen van kunstmest door digestaat uit mestvergisting. Dit bevat gemiddeld 3,5% stikstof en 0,7 % fosfaat en telt in België als kunstmestvervanger. Jeroen: 'Dankzij de extra opslag onder onze nieuwe stal, kunnen we het eerder ontvangen en krijgen we er nog een vergoeding voor.'

bemest

energieprijzen zorgen voor een forse stijging van de kostprijs. Sommige kunstmestproducenten hebben zelfs enige tijd de productie stopgezet.

Onverstandige zuinigheid

De hamvraag voor de melkveehouder is nu: hoe de voorjaarsbemesting in te vullen? Lak hebben aan de torenhoge prijzen en kunstmest strooien als gebruikelijk? Of uitwijken naar een alternatief? Teeltadviseur Mark de Beer laat er geen twijfel over bestaan. 'Je moet je niet laten leiden door de prijs, maar gewoon goed bemesten. Dus ook als dat betekent duur kunstmest kopen.' De Beer onderstreept dat een goede benutting van stikstof bij de huidige prijs extra voordeel oplevert. Daarom is het nog belangrijker om ook de zwavel- en kalivoorziening op het gewenste niveau aan te vullen. En is het nog belangrijker om ook dierlijke mest optimaal te benutten, bijvoorbeeld door het toevoegen van water tijdens de aanwending.

Minder kunstmest strooien om uitgaven te besparen is volgens De Beer onverstandige zuinigheid. 'Volgende stikstof is een voorwaarde voor een hoge eiwitopbrengst. Komt dat eiwit niet via het gras in je rantsoen, dan moet je het aankopen. Vaak in de vorm van soja. Voor het gros van de bedrijven rendeert het al snel om meer eigen ruwvoer te oogsten en te benutten.' De vraag is dus met zo veel woorden: hoe duur mag de kunstmest zijn om goed (volledig) te bemesten? Soja is al snel te duur om kunstmest te laten staan (zie kader op pagina 28), benadrukt De Beer. Nog los van de effecten die een niet-volledige opbrengst heeft op kengetallen als eiwit van eigen land.

Rekenen met voer en kunstmest

Dat een producent van kunstmest het met De Beer eens is, zal niemand verrassen. Toch wil Peter Arkenbout namens Yara graag toelichten waarom kunstmest niet snel te duur is. 'Eén kilo stikstof minder bemesten staat gelijk aan 15 tot 20 kilo minder droge stof oogsten. Dus ga na wat je nodig hebt en bereken tot welk bedrag het voordelig is om die extra kilo's droge stof van eigen land te halen. Dat kan al snel

De telefoon staat roodgloeiend bij de handelaren in kunstmestvervangers. Alternatieven zijn in trek met de torenhoge prijzen voor kunstmest. 'Wij merken dat er veel vraag is naar mineralenconcentraat. Meer dan andere jaren', zegt Bas van den Bergh, directeur bij mestafzetcoöperatie Mestac. 'Normaal gesproken zou onze opslag nu vol zitten, maar dat is dit jaar niet het geval. Ontvangers krijgen al geen toeslag meer voor mineralenconcentraat.' De oorzaak van de hoge kunstmestprijs is wel bekend. Hoge

Mineralenconcentraat met eigen sleepslangbemester

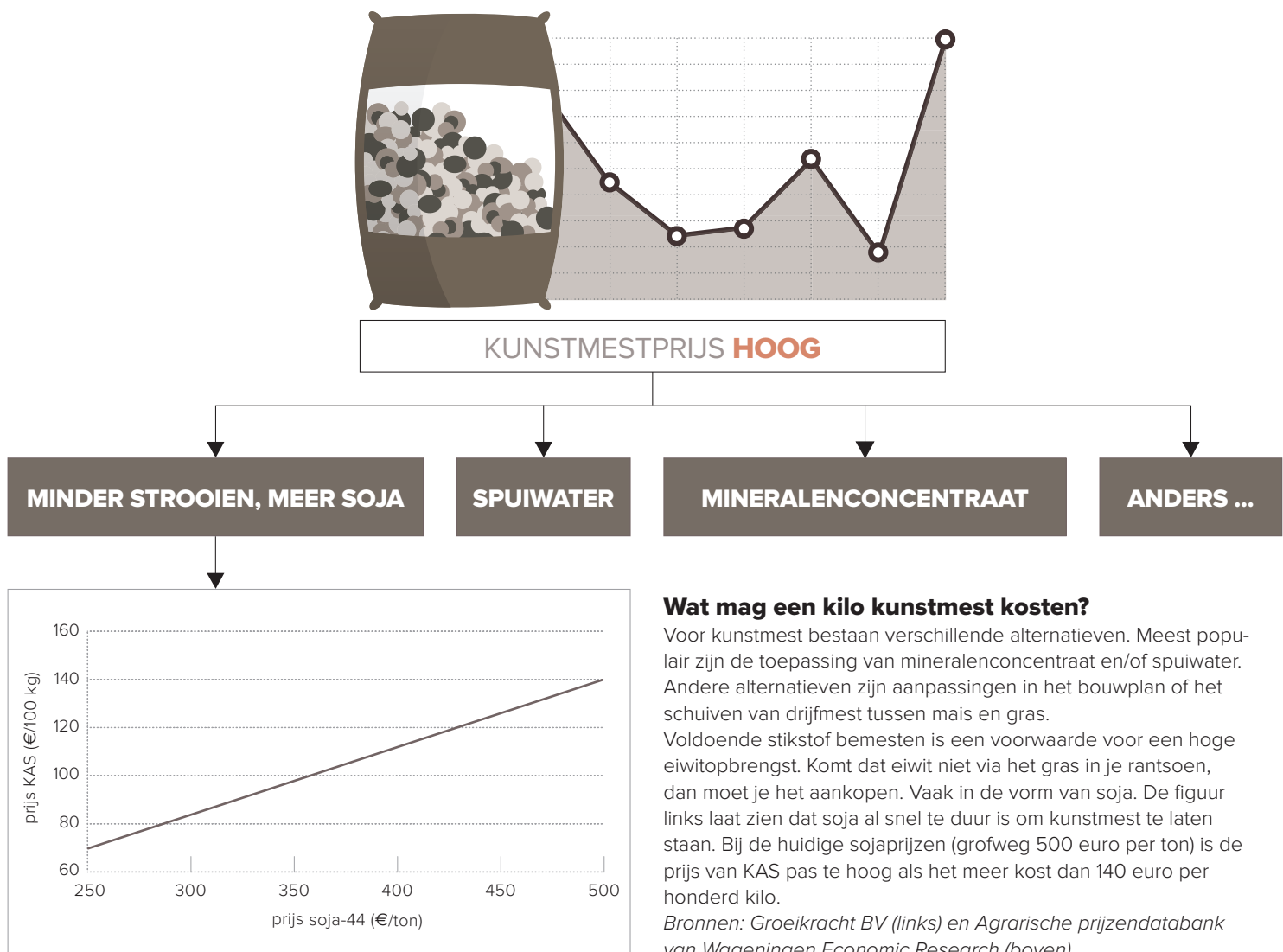

Ad en Henry Voogd vervangen dit jaar voor het eerst een deel van hun kunstmestgift door mineralenconcentraat. De hoge prijzen voor kunstmest gaven de melkveehouders uit Leerdam het laatste zetje om de knoop door te hakken. De toepassing van de kunstmestvervanger ligt bij Voogd voor de hand, nu er sinds vorig jaar een eigen sleepslangbemester operationeel is. Henry: 'Nauwkeurig bemesten is voor ons de basis. Daarom

Mineralenconcentraat logisch bij Henry Voogd

lieten we al een aantal jaar vloeibare kunstmest uitrijden. Met onze eigen sleepslangbemester is het logisch om mineralenconcentraat in te zetten. Pompen doen we toch al en de dierlijke mest zit bij ons in een aparte silo. Daarin kunnen we redelijk nauwkeurig de gewenste verhouding laten opmengen.' Voogd doseert per hectare 8 kuub mineralenconcentraat. Om een overmaat aan kali te vermijden bedoet hij een deel van de voorjaarsbemesting wel met kunstmest.

Hoge prijzen van kunstmest en de alternatieven

uit, ook als je het omslaat naar extra kosten per kilo melk. Die nemen bij de huidige prijzen voor een gemiddeld melkveebedrijf met één euro per honderd kilo melk toe.'

Arkenbout wijst erop dat minder strooien niet alleen ten koste gaat van de opbrengst, maar ook van de kwaliteit. Maar is die kwaliteit met alternatieven voor kunstmest dan niet haalbaar? De kunstmestproducent wil het niet zo zwart-wit stellen, maar laat weten dat paniekvoetbal wat hem betreft bij een driemaal zo hoge kunstmestprijs niet nodig is. Mark de Beer raadt het gebruik van kunstmestvervangers echter niet af. 'Maar wil je die toer op, doe het dan wel gericht. Let goed op de samenstelling, de werking en dosering van het product', adviseert hij. 'Op dit moment is er op veel percelen een tekort aan zwavel. Dat kun je met spuiwater – ammoniumsulfaat – prima aanvullen, maar een overmaat aan zwavel in het rantsoen verdringt koper en selenium. Weet dus wat je doet en zorg dat je vooraf weet

wat de gehalten zijn van een kunstmestvervanger.' De Beer vindt dat het zwavelgehalte in het gras wel richting de 4 gram per kilo droge stof mag gaan, dat stimuleert de kwaliteit van het eiwit (dve). Ook op klei- en veengronden is een zwavelaanvulling vaak gewenst om dat niveau te benaderen. Soms lijkt de zwaveltoestand van de bodem in orde, maar schiet de beschikbaarheid ervan nog te kort. Daarom is in het voorjaar – als de bodem nog koud is – een zwavelgift van 80 tot 100 kilo SO_3 een prima vuistregel. Meer dan 1 kuub spuiwater per hectare is volgens De Beer onverstandig, omdat dit (afhankelijk van de samenstelling) te veel zwavel meebrengt.

Kunstmest volledig vervangen riskant

Een ander belangrijk element om in de gaten te houden is kali. Bedrijven die mineralconcentraat aanvoeren, moeten er rekening mee houden dat ze ook extra kali bemesten. Terwijl daar doorgaans al voldoende van aanwezig is in de drijfmest. Opletten dus.

‘Te hoge kaliniveaus in het rantsoen verdringen mineralen als magnesium en calcium. Kopziekte of melkziekte kunnen het gevolg zijn’, waarschuwt De Beer. Daarom is het volledig vervangen van kunstmest (door mineralenconcentraat) riskant, omdat daarvoor afhankelijk van de stikstofgehalten al snel 10 tot 12 kuub concentraat nodig is. Stikstofgehalten variëren van 5 tot 9 kilo stikstof per kuub.

Eerder bekalken

Wie kunstmestvervangers inzet, moet dus alert zijn op de gevolgen voor de diergezondheid. Maar hoe zit het met de gezondheid van de bodem? En met het bodemleven? Worden die gehinderd door de alternatieven voor kunstmest? Wim Bussink, bodemdeskundige bij het Nutriënten Management Instituut (NMI), stelt veehouders gerust. ‘Bij mijn weten zijn er voor de bodem geen nadelige gevolgen van mineralenconcentraat of spuiwater’, stelt Bussink. ‘Spuiwater werkt door het hoge zwavelgehalte wel extra verzurend. Dat zou betekenen dat je eerder toe bent aan bekalken. Op veengrond is zwavel niet verstandig, omdat dit later in het jaar leidt tot hoge zwavelgehalten in het gras.’

Net als De Beer geeft ook Bussink veehouders het advies om vooraf te weten wat je bemest. De samenstelling van kunstmestvervangers is namelijk variabel. Zoals ook dierlijke mest in samenstelling varieert. Daarom is het – zeker bij deze kunstmestprijzen – verstandig ook de samenstelling van de eigen dierlijke mest te laten onderzoeken, geeft Bussink aan. ‘Zorg voor een optimale werking van de meststoffen. Dat wil zeggen een goede verdeling, timing en dosering.’

Hij wijst erop dat de werking van alternatieven voor kunstmest vaak lager is dan 100 procent. ‘De werking van mineralenconcentraat ligt grofweg op 80 procent, 20 procent lager dan kunstmest. Terwijl je

Geen kunstmest meer op maaipercelen

Frank van der Heijden vervangt kunstmest

Frank van der Heijden heeft al enige jaren ervaring met het vervangen van kunstmest. Hij was nieuwsgierig naar het effect van kunstmestvervangers en wilde de kosten

voor de bemesting beperken. ‘Vier jaar geleden kocht mijn loonwerker een sleepslangbemester, waardoor de mogelijkheid ontstond om spuiwater en mineralenconcentraat bij te mengen tijdens het mest uitrijden. Dat beviel ons zo goed dat we nu op de maaipercelen helemaal geen kunstmest meer gebruiken’, vertelt Van der Heijden.

De melkveehouder uit Oostelbeers laat op zijn maaiblok 25 kuub drijfmest, 7 kuub mineralenconcentraat en een halve kuub spuiwater per hectare doseren. Spuiwater en mineralenconcentraat komen gemengd in een container op zijn erf te staan. ‘Flowmeters en een gps-systeem zorgen voor een nauwkeurige dosering. Ik zie geen stroken in het gewas die meer of minder zijn bemest en de opbrengst is even goed als voorheen’, zegt

Van der Heijden. Er zijn wel een aantal aandachtspunten. De logistiek is erg belangrijk. De aanvoer van het concentraat moet corresponderen met de capaciteit en de snelheid van bemesten. Verder is het raadzaam om de samenstelling van kunstmestvervangers vooraf te kennen, zodat de dosering daarop kan worden afgestemd. ‘Maar het belangrijkste zijn de grond- en kuilanalyses. Doordat je met mineralenconcentraat ook kali aanvoert, moet je oppassen voor te hoge kaliwaardes in de bodem en het gras. Dat zou verdringing van mineralen kunnen veroorzaken, met als gevolg gezondheidsproblemen bij het vee.’ Bij spuiwater is het zaak om te letten op de zwaveltoevoer. Te hoge giften werken verzurend op de bodem, weet Van der Heijden.

Kunstmeststrooier blijft weer in de loods

Zo goedkoop als vorig jaar zal hij het mineralenconcentraat niet op het land te krijgen, maar Pieter Peters laat ook dit seizoen zijn kunstmeststrooier in de loods staan. In Oirschot melkt Peters 120 koeien. Zijn grasland werd vorig jaar door de loonwerker voorzien van mineralenconcentraat. Toen betaalde hij alleen voor het uitrijden. 'Dit jaar verwacht ik wel dat daar iets in verandert door de hoge prijzen voor kunstmest. Maar het prijsvoordeel zal blijven. De lagere kosten waren voor ons de belangrijkste reden om deze nieuwe wijze van bemesten te proberen', legt Peters uit.

De melkveehouder vindt de verdeling van het mineralenconcentraat nauwkeuriger dan die van de korrels die hij met zijn eigen kunstmeststrooier strooit. 'Er zijn wel een paar nadelen. Je moet echt regenachtig weer hebben tijdens de aanwending. Anders loop je kans dat het gras verbrandt', stelt de veehouder.

Hij weet ook dat er een risico bestaat dat een overmaat aan bijvoorbeeld kali zorgt voor verdringing van andere elementen in het gras. 'Daarom houden we de analyses van onze kuilen scherp in de gaten. Maar kalium is niet extreem hoog in onze kuilen.'

Pieter Peters bemest met mineralenconcentraat

gebruiksruimte voor kunstmest hetzelfde blijft. Dat is de afweging die je als teler moet maken.'

Schuiven met mest

Minder bemesten om kosten te besparen is ook volgens Bussink onverstandig. Voldoende eigen ruwvoer van goede kwaliteit moet de basis zijn. 'Als je het wilt, overweeg dan om stikstof uit je dierlijke mest te verschuiven van mais- naar grasland. Mogelijk laat je dan enkele procenten maisopbrengst liggen, maar je schept ruimte voor 10 tot 15 kilo extra stikstof uit drijfmest op grasland. Dat valt te besparen op kunstmest.' Uiteindelijk staat of valt zo'n strategie met de ruwvoerpositie op een bedrijf. Als het leidt tot extra aankoop van voer (eiwit), dan is er onder de streep niets bespaard. Om dezelfde reden is aanpassing van het bouwplan (meer mais ten koste van gras) volgens Bussink niet snel interessant. Een hoger aandeel mais in het rantsoen zorgt weer voor extra behoefte aan eiwit (soja) in het rantsoen.

Bussink sluit af met een voor de hand liggende, maar niet minder belangrijke aanbeveling. Kies het optimale moment voor de kunstmestgift van de eerste snede. Ruwweg is dat bij een T-Som van 350 (te vinden op nmi-agro.nl) en niet vlak voor een periode met veel neerslag. 'Als je dat in de vingers hebt, heb je meer effect van de euro's die je aan kunstmest uitgeeft.' |

Spekkoper met voorloop kunstmest

Wie het afgelopen najaar kunstmest kocht in de voorloop, heeft goede zaken gedaan. Frank Haarman uit Beemte Broekland maakte gebruik van de aanbieding om voor 30 euro per honderd kilo de silo vol te blazen. 'Mijn ervaring is dat kunstmest in het najaar altijd het goedkoopst is. Daarom koop ik de kunstmest in het najaar. Het lijkt erop dat het dit jaar erg voordelig uitpakt. Maar het is een

beetje als met beleggen. Achteraf weet je pas of je het goed doet.' Haarman laat de kunstmest ook in het najaar leveren. Om koekvorming in de silo te voorkomen sluit hij de inblaaspijp met een dop af.

De melkveehouder runt in Beemte Broekland een bedrijf met 150 melk- en kalkkoeien. Hij strooit voor de eerste en tweede snede een KAS-zwavelkunstmest. Haarman heeft geduld

in het voorjaar. De bodem moet op temperatuur zijn voordat hij begint.

'Vijf weken voor de maaidatum is vroeg genoeg. Eerder in het voorjaar is de kans op een natte periode groter en dan zou een deel van de stikstof uitspelen. Dat is zonde.' Drijfmest daarentegen brengt de veehouder het liefst zo vroeg mogelijk op het land.